

Olen suur klassika austaja ja kui keegi on küsinud minu lemmikraamatut, on selleks ikka olnud Dostojevski "Idioot". Paistab, et vanusega on leebumas ka lemmikuks loetava piirid ning hea meelega tutvustan teist oma lemmikraamatut, mis pakub mõttetiiru kärgperede ja päris oma tuumpereta laste maailma. See teema kuidagi alati kõnetab mind. Ma arvan, et igaüks võiks seda raamatut lugeda. Teose realistlik maailmakäsitlus segamini muinasjutumaailmaga kirjeldab kenasti väga paljude laste elusid. Ja täiskasvanute omi, kes olid kord lapsed.

Fredrik Backmani "Vanaema saatis mind ütleva, et ta palub vabandust" on korraka nii ehe, nii sõge, nii segane ja nii selgust pakkuv raamat, et seda kirjeldada või tutvustada on kaunis keeruline. Autor on ilmselt seda tüüpi kirjutaja, kes lugejale kas meeldib väga või kelle stiil ei sobi kohe mitte. Minu jaoks oli see raamat suurt lugemisnaudingut pakkuv ja on Mahena raamatusoovituste rubriiki väga sobiv. Raamatu tutvustuse kirjutamine oli aga tõeline väljakutse. Väga üldistatult: see raamat räägib erinevatest eludest, nende omavahelistest seostest, leinast ja sellest, mida kõike me üksteisest tegelikult ei tea.

Lapsed tajuvad ja mõistavad rohkem, kui suured inimesed arvavad. Alati. Raamatu peategelane on 7-aastane tüdruk, kelle vanemad on lahutatud, mõlemal on uus elukaaslane ja ema kõhus sirgumas Poolik ehk poolõde või -vend. Ehedalt on edasi antud kuuluvustunde karjuv vajadus ning mõtted, mis selle taustal lapse peas vuravad. Sageli ei pruugi need sugugi ratsionaalsed olla, taju ja faktid ei käigi alati käsikäes. Samas sageli käivad ka. Võta vaid kinni, kuidas hetkel on.

Peategelasel on olemas oma superkangelane, tema vanaema, kes teeb igasugu lollusi, et vaid lapse muremõtted eemale viia ja anda iga rakuga mõista, et vanaema kuulub just talle ja tema vanaemale. Koolisuhete kiusugi aimab ta ära. Sageli varjab laps teadlikult kooliga seotud muresid, sest ei taha vanematele muret valmistada või häbeneb, et ei tule olukorraga toime. Ja vanemad ei tea midagi. Aitab oma superkangelane, kes murrab kasvõi loomaaeda sisse, et viia mõtted kiusajatelt ära. Tüdruk teab väga hästi, et vanaema satub politseiga sekeldustesse vaid selleks, et mööduvast päevast jääks meelde pigem politseiijaoskonda sattumise seiklus kui koolis kogetud kole kiusujuhtum.

Lapsed kuulevad, näevad ja teavad rohkem, kui suured inimesed arvavad. Alati. See lugu näitab imehästi ära, miks on vaja alati lastega olla aus. Tõsi, eakohane ausus võib erineda vanuseti väga palju, aga laste eest olulist ja nende elu otseselt puudutavat varjata on lauslollus, millega me täiskasvanutena liiga sageli tegeleme.

Ühel päeval kuuleb peategelane, et tema vanaema põeb ravimatut haigust. Ta teab, et vanaema on suremas ja samas mitte keegi ei ütle talle seda. Ta ei saa isegi vihane olla, sest mitte keegi ei ütle talle, mis toimub, et oleks põhjust reageerida. Siit algab eellein. *(Mahenas puutume sellega ikka ja jälle kokku, et laps teab ja ei tea üheaegselt, ning kui saame sekkuda, saame ka aidata mõtestada leinaga seonduvat juba eelleinas, selles raamatus lapsel toetust ei ole.)* Tüdruk ei saa oma raskete tunnete mõistmisel tuge ja ta peab oma seitsme eluaastaga kogunenud kogemuse abil ise toime tulema. Kuni vanaema sureb. Siit alles seiklus algab. Muinasjutumaad, aardejaht, hirmutavad tegelased, leitud sõbrad, seosed naabritega ja uskumatu pärandus - kõik need lood, mis hakkavad hargnema.

Raamat annab aimu, kuidas üks laps tuleb toime lõputute vastuoludega, eel-leina ja leinaga, kui ta on kõige sellega üksi. See vanaema, kes peategelasel oli ja keda ta tundis, oli täiesti keegi teine kui vanaema enne tema sündi. Vanaema, kes oli oma lapse jätnud üksi ja olnud aina ära, oli lapselapse jaoks alati olemas olnud. Kuidas tuleb toime üks seitsme-, peaaegu kaheksa-aastane laps kogu selle teadmise? Kuidas saab korraga tunda viha ja kurbust, seda kelle iganes suhtes? Kuidas tahaks öelda nii palju, aga lühike elu on õpetanud, et kergem on olla vait. Laps on arukas ja õppinud selgeks, et kui sõnu ei ütle, et tule reaktsiooni ja seda näib kergem taluda. Nii jäävadki paljud sõnad ütlemata ja inimene mõistmata.

Raamatust pärineb ka üks mu lemmiktsitaat: “Surma kõige võimsam vägi ei ole see, et ta suudab inimesi surmata, vaid see, et ta suudab allesjäänutel eluisu ära võtta.”

Tallinn, 2024

Retsensiooni koostaja:

Mina olen Maria-Helena ja teen Mahenas (www.mahena.org) nn kvaliteedikontrolli raamatutele, mida lugeda soovitame. Oleme Mahenas võtnud sihiks esitleda avalikkusele neid raamatuid, mis on ilmunud eesti keeles ja mida me soovitame ka laiemale lugejaskonnale, et paremini mõista inimest ja suhteid ja raskustega toimetuleku võimalusi, <https://mahena.org/mahena/infoaegas/raamatu-tutvustus.html>.

Olen seda tüüpi lugeja, kes naudib iga sõna läbi lugemist, vahel ka mitu korda, sest diagonaalis lugemisel on küll oma eelis kiiruse osas, kuid selle kasuks otsustan ma vaid tekstide puhul, mis on mingil põhjusel vajalikud, kuid mille kasulikkus või huvitavus on küsitavad.

Viimasel ajal olen lugenud rohkem aime- või tõsist teaduskirjandust, kuid järjest enam avastan taas ka ilukirjandust ning jagan rõõmuga oma lugemiskogemust ka teistega. Selge on see, et mis üht kõnetab, see teist ei pruugi kuidagi puudutada, ja ajas võib muutuda minugi fookus.

Arutelud loetud raamatute teemal on Mahena FB kommentaarides alati väga oodatud,

<https://www.facebook.com/mahena.keskus>.

Lugemine on lõputu avastamine!